

№ 219 – ноември 2012

Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година ОБЛАСТ СИЛИСТРА – основни резултати

Обща характеристика на областта

Област Силистра е разположена в Северния централен район и е една от 28^{-те} области на България (ниво NUTS 3 от Общата класификация на териториалните единици за статистически цели на ЕС). Общата територия на областта е 2 846.3 кв.км, което представлява 2.6% от територията на страната. Броят на населените места е 118, администрирани в 7 общини, като градовете са 5, а селата – 113. Населението на областта, по данни от преброяването през 2011 година, е 119 474 души или 1.6% от населението на страната. Средната гъстота на населението е 42 жители на кв. км и е по-малка от средната за страната – 66 жители на кв. км. Общият размер на използваната земеделска площ (ИЗП) е 1 652 839 дка и заема 58% от територията на областта.

СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Броят на земеделските стопанства в Област Силистра е 13 468, което представлява 3.6% от стопанствата в страната. Използваната земеделска площ (ИЗП) е 1 652 839.1 дка и е разпределена в 13 199 стопанства. Средният размер на ИЗП за областта е 125.2 дка или 24% над средния размер за страната – 101.3 дка. Стопанствата, които не разполагат с ИЗП, са 269 бр. С най-голям среден размер на земята е община Кайнарджа – 276.4 дка, където 717 стопанства разполагат със 198 172 дка. Най-голям е броят на стопанствата със земя в Община Дулово – 4 210, или 32% от всички стопанства с ИЗП в областта. В Община Дулово се стопанисва 20% от ИЗП или 332 963 дка. Стопанствата, които стопанисват над 500 дка са 346 бр. (3%) и обхващат 81% (1 335 935 дка) от ИЗП на областта. Земеделските стопанства, които обработват до 10 дка, са 6 739 бр. или 51% от стопанствата с ИЗП в областта, но обработват само 2% (28 460 дка) от ИЗП.

Таблица 1 Разпределение на земеделските стопанства в Област Силистра според размера на ИЗП по общини

Община	Общо			ИЗП (дка)											
	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Среден размер (дка)	= 0.0	> 0.0 и < 10.0	≥ 10.0 и < 20.0	≥ 20.0 и < 100.0	≥ 100.0 и < 500.0	≥ 500.0	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)
БЪЛГАРИЯ	370 222	36 169 647.3	101.3	13 148	248 015	816 280.7	46 944	625 506.8	41 124	1 631 422.8	12 828	2 786 112.8	8 163	30 310 324.2	
Област Силистра	13 468	1 652 839.1	125.2	269	6 739	28 460.2	2 387	32 989.2	3 084	123 512.8	643	131 941.8	346	1 335 935.1	
Алфатар	847	106 482.8	127.4	11	564	2 842.2	103	1 376.8	101	4 336.1	39	7 988.4	29	89 939.3	
Главиница	2 583	265 329.9	104.1	35	1 224	5 489.7	586	7 980.1	615	23 724.9	85	15 516.4	38	212 618.8	
Дулово	4 219	332 963.3	79.1	9	1 534	7 766.1	977	13 877.8	1 400	55 300.2	208	43 841.6	91	212 177.6	
Кайнарджа	738	198 172.4	276.4	21	482	1 355.1	71	895.2	87	4 080.7	40	8 565.1	37	183 276.3	
Силистра	2 037	321 813.6	164.2	77	1 444	4 921.9	196	2 670.3	206	8 633.8	65	13 927.2	49	291 660.4	
Ситово	1 178	176 736.5	152.1	16	588	2 692.9	187	2 522.9	271	11 236.7	76	16 573.3	40	143 710.7	
Тутракан	1 866	251 340.6	142.3	100	903	3 392.3	267	3 666.1	404	16 200.4	130	25 529.8	62	202 552.0	

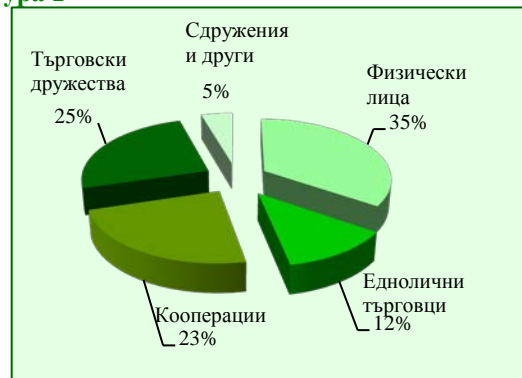
Резултати и анализи

Разпределение на ИЗП в Област Силистра

Използваната земеделска площ в размер 1 652 839 дка е разпределена на 13 199 земеделски стопанства с местонахождение на територията на Област Силистра. Броят на стопанствата, които са на физически лица са 12 912 и обработват 35% от ИЗП. Средният размер на площите на стопанствата на физическите лица е 44 дка. На второ място са търговските дружества с 415 479 дка (25%) от ИЗП и среден размер – 2 968 дка. На трето място по брой са едноличните търговци (ЕТ), които стопанисват 12% от ИЗП в областта. Земеделските кооперации обработват 23% от ИЗП на областта и имат среден размер на площите 8 811 дка. Сдруженията и други структури стопанисват 5% от ИЗП. Собствена на стопанствата е 25% от използваната земя, а 75% е наета.

ИЗП според юридическия статут на стопанствата

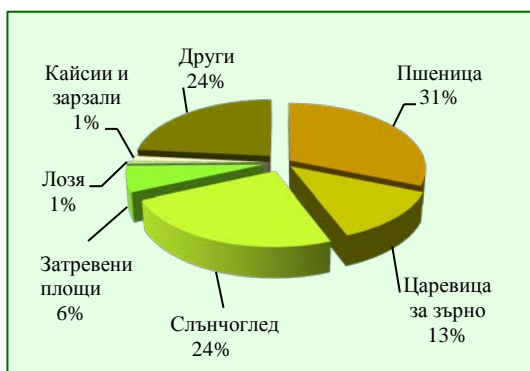
Фигура 1

РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Разпределение на ИЗП по култури

Фигура 2

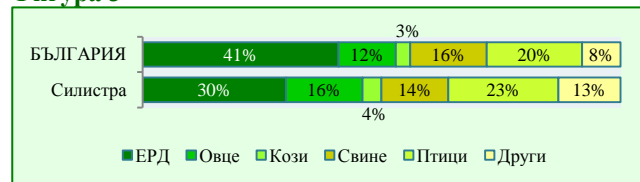
Обработваемата земя е 1 494 257 дка (90% от ИЗП на областта) и е разпределена в 11 620 земеделски стопанства. Зърнените култури заемат 50% от ИЗП и се отглеждат в 8 831 стопанства. Пшеницата е 515 713 дка, което е 31% от ИЗП. Техническите култури заемат 37% от ИЗП, от тях 3% са площите с тютюн. В областта се намират 8% от площите с тютюн и 42% от площите с тикви за семки в страната. Фуражните култури са 3% от ИЗП. Зеленчуците (вкл. картофи и ягоди) заемат 10 436 дка и се отглеждат предимно в общините Главиница – 29% и Тутракан – 28% от площите със зеленчуци на областта. Постоянно затревените площи са 6% от ИЗП. Трайните насаждения заемат 3% от ИЗП на областта. 2 372 стопанства отглеждат овощни видове на площи от 37 906 дка. Площите с кайсии са 21 215 дка, което е 56% от площите с овощни видове в областта и 67% от площите с кайсии за България. Лозя отглеждат 4 858 стопанства на площи в размер на 9 466 дка.

ЖИВОТНОВЪДСТВО

Селскостопански животни, птици и пчели отглеждат 10 673 стопанства в областта. От тях 26% отглеждат говеда, 51% – овце, 22% – кози, 22% – свине и 81% – птици. В Област Силистра се отглеждат 12 357 говеда със среден размер на стадата от 4.4 глави. Млечните крави са 6 911 броя. Говедата, овцете и козите се отглеждат основно в стопанства на физически лица, съответно 93% от говедата, 92% от овцете и 98% от козите. В стопанства на търговски дружества и ЕТ се отглеждат 63.4% от свинете и 50% от птиците. В 1 093 стопанства се отглеждат 34 063 пчелни семейства, като 93% са в стопанства на физически лица.

Разпределение на животинските единици

Фигура 3

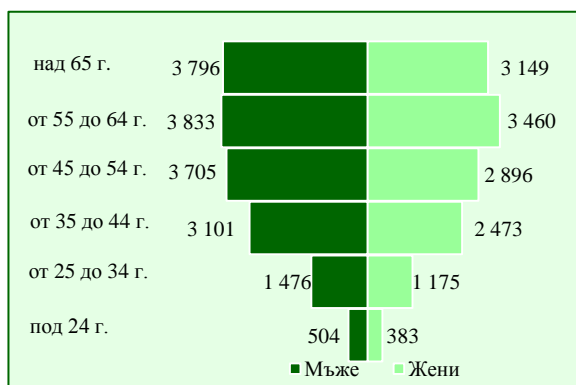

Животинските единици са стандартни единици за измерване, които позволяват обединяване на различните категории животни, с цел сравняването им.

РАБОТНА СИЛА

Брой на лицата, заети в земеделието, в зависимост от пола и възрастовата група

Фигура 4

В земеделските стопанства през 2010 година са работили 29 951 души (без сезонните работници), като обемът на вложения от тях труд е 13 889 годишни работни единици (ГРЕ). Като семейна работна ръка участват 27 739 лица или 93% от заетите в земеделието в областта. Несемейна работна ръка (наети лица) са 2 212, които формират 7% от заетите и са отработили общо 2 099 ГРЕ. Сезонните работници са отработили 234.7 хил. човекодни, което представлява 1 012 ГРЕ. Жените са 45% от заетите, а мъжете – 55%. Пенсионерите над 64-годишна възраст, влагащи труд в земеделските стопанства, са 23% от заетите, а работещите до 34 години са 12%. От 13 468 управители на стопанствата (вкл. физическите лица) 81% са мъже, а 19% са жени. Управителите са отработили общо 6 373 ГРЕ. До 34 годишна възраст са 7% от тях, а над 64 години са 30%.

ТИПОЛОГИЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

В Област Силистра преобладават стопанствата със смесени култури и животновъдство и специализираните в отглеждането на полски култури – съответно 28.4% и 24.6%. Стандартният производствен обем се формира основно от специализираните стопанства в отглеждането на полски култури (61.6%).

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Таблица 2 Брой стопанства и площи с основни култури, брой животни и работна ръка в Област Силистра

Земеделски площи и култури	БЪЛГАРИЯ		Област Силистра	
	Стопанства (брой)	Площ (дка)	Стопанства (брой)	Площ (дка)
Използвана земеделска площ	357 074	36 169 647.3	13 199	1 652 839.1
Обработваема земя	250 728	31 249 279.8	11 620	1 494 256.8
Зърнени култури	119 640	17 961 479.9	8 831	834 220.1
- в т.ч. пшеница	49 436	11 497 374.0	3 298	515 712.7
- в т.ч. ечемик	19 759	2 523 437.0	1 253	99 762.1
- в т.ч. царевица за зърно	68 381	3 151 539.5	7 246	213 452.1
Тютюн	33 457	246 079.9	2 473	20 123.2
Слънчоглед	16 873	7 325 024.3	2 082	399 728.3
Тикви за семки	5 858	174 258.4	2 724	74 032.8
Фуражни култури	75 332	1 061 335.4	5 680	43 907.0
Ягоди, пресни зеленчуци и цветя	72 103	247 081.3	4 319	10 343.7
Семейни градини	227 930	103 646.5	9 801	4 211.4
Постоянно затревени площи	107 267	3 820 229.9	123	106 450.8
Трайни насаждения	118 610	996 491.1	6 363	47 920.1
- в т.ч. лозя	87 002	523 356.7	4 858	9 466.1
- в т.ч. овощни видове	42 827	455 048.5	2 372	37 906.1
ябълки	19 138	58 509.8	348	1 011.7
праскови и нектарини	9 369	48 701.7	147	1 065.9
кайсии и зарзали	5 565	31 518.0	1 894	21 215.2
сливи и джанки	16 273	83 745.8	547	4 740.6
череша и вишни	10 702	106 319.8	134	2 796.9
орехи	2 938	62 212.2	139	6 058.6

Видове и категории животни	БЪЛГАРИЯ		Област Силистра	
	Стопанства (брой)	Брой животни*	Стопанства (брой)	Брой животни*
Говеда	95 357	576 339	2 822	12 357
- в т.ч. крави	86 210	347 291	2 299	6 948
Овце	91 793	1 415 181	5 397	52 527
Кози	84 582	388 866	2 394	12 119
Свине	82 265	670 469	2 381	16 771
- в т.ч. свине-майки	15 235	73 547	559	1 984
Общо еднокопитни	92 806	112 632	5 253	5 460
Птици	185 455	17 491 187	8 667	431 104
- в т.ч. кокошки носачки и подрастващи	180 253	7 875 278	8 425	260 987
- в т.ч. пилета за угояване	19 457	7 564 578	1 089	51 337
Пчелни семейства	23 982	588 694	1 093	34 063

*С изключение на пчелите, които са посочени в брой на пчелните семейства.

Работна ръка	БЪЛГАРИЯ			Област Силистра		
	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка
Брой лица, влагащи труд в стопанствата	738 634	681 466	57 168	29 951	27 739	2 212
Вложен труд в ГРЕ	389 107	336 766	52 341	13 889	11 790	2 099

Таблица 3 Типология на земеделските стопанства в Област Силистра

Видове стопанства по специализация		Ед. мярка	БЪЛГАРИЯ	Област Силистра	% в областта	
Общо		Брой стопанства	370 222	13 468	100.0%	
		СПО (хил. евро)	2 458 262.8	99 375.7	100.0%	
Специализирани стопанства — растителни култури	полски култури	Брой стопанства	63 112	3 318	24.6%	
		СПО (хил. евро)	1 152 959.3	61 200.4	61.6%	
	зеленчуци, цветя и гъби	Брой стопанства	18 223	338	2.5%	
		СПО (хил. евро)	166 013.1	2 121.2	2.1%	
	трайни насаждения	Брой стопанства	32 111	812	6.0%	
		СПО (хил. евро)	60 544.3	1 961.1	2.0%	
Специализирани стопанства — животинска продукция	тревопасни животни	Брой стопанства	88 630	1 231	9.2%	
		СПО (хил. евро)	379 412.6	6 786.8	6.8%	
	свине, птици и зайци	Брой стопанства	28 583	1 009	7.5%	
		СПО (хил. евро)	348 827.3	9 856.5	9.9%	
	Смесени стопанства	смесени култури	Брой стопанства	14 607	974	7.2%
			СПО (хил. евро)	65 950.0	4 179.0	4.2%
смесено животновъдство		Брой стопанства	50 186	1 947	14.5%	
		СПО (хил. евро)	76 438.5	3 074.8	3.1%	
смесени култури и животновъдство	Брой стопанства	73 788	3 829	28.4%		
	СПО (хил. евро)	208 117.7	10 195.9	10.3%		
некласифицирани стопанства	Брой стопанства	982	10	0.1%		

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА 2010: МЕТОДОЛОГИЯ

В настоящата публикация са представени и анализирани данните за 13 468 земеделски стопанства с местонахождение в Област Силистра, които отговарят на праговете за земеделско стопанство. При анализирани на резултатите земеделските стопанства са групирани на “физически” и “юридически” лица. Едноличните търговци и сдруженията са включени в групата на юридическите лица, тъй като по размер и “поведение” са по-близо до кооперациите и търговските дружества, отколкото до стопанствата на физическите лица.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство или „стопанство“ е отделна технико-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи в добро земеделско и екологично състояние по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008 и отговаря на поне един от критериите, заложен в Приложение №2 към чл. 5 на Закона за преброяване на земеделските стопанства в България през 2010 г.

Използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини. **Обработваемата земя** е земеделска земя, която ежегодно участва в сеитбооборот – площите, върху които се отглеждат едногодишни култури, както и оранжерийните площи, площите, заети с ягоди, изкуствени ливади, хмел, маслодайна роза, лавандула, угарите и площите за производство на семена и посадъчен материал.

Трайни насаждения са овощните насаждения, лозята, площите с ягодоплодни култури и разсадниците (вкл. за горски фиданки).

Постоянно затревените площи са естествените ливади и ниско продуктивните затревени площи на стопанството, които се косят или се изпасват от животните. Включват се и площите, които не се използват за производствени цели но се поддържат в добро земеделско и екологично състояние.

В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Годишна работна единица – 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник при пълно работно време в рамките на една година. В България 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни.

Период на наблюдение за площите е стопанската година: от 1^{-ва} октомври 2009 г. до 30^{-ти} септември 2010 г. Броят на животните се отчита към 31.08.2010 г. Работната сила се отчита за период от 12 месеца, приключващ на 31.08.2010 г.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРЕБРОЯВАНЕТО

Преброяването на земеделските стопанства се провежда от 1 септември до 30 ноември 2010 г., съгласно Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 г. Събирането на информацията се осъществи от анкетьори, които посетиха стопанствата, отговарящи на критериите за земеделско стопанство, в областта и интервюираха техните стопани или управители.

По време на преброяването на територията на Област Силистра работиха 86 анкетьори и 8 контролери, които бяха специално обучени. Въвеждането на данните от попълнените въпросници бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят високо качество на събраната информация.

Всички лица, участвали в събирането и обработката на данните, са длъжни да спазват статистическа тайна и индивидуалните данни на стопанствата не могат да се използват за други цели освен статистически (Глава Шеста от Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година).

ТИПОЛОГИЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Типологията на земеделските стопанства представлява единна класификация на стопанствата в Общността съобразно техния тип по технико-икономическа насоченост и икономически размер и позволява да се определят специализацията и размерът им. Класификацията се основава на икономически показатели, наречени стандартни производствени обеми (СПО).

Типът по технико-икономическа насоченост на дадено стопанство се определя от относителния дял на стандартния производствен обем на различните продукти на това стопанство в неговия общ стандартен производствен обем.

Стопанствата се групират в девет общи типа:

Специализирани стопанства — растителни култури

1. полски култури
2. зеленчуци и гъби
3. трайни насаждения

Специализирани стопанства — животинска продукция

4. тревопасни животни
5. свине, птици и зайци

Смесени стопанства

6. смесени култури
7. смесено животновъдство
8. смесени култури и животновъдство
9. неклассифицирани стопанства

За определяне на типологията на стопанствата за преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 година са използвани СПО'2007, изчислени като средно претеглени величини за периода 2005–2009 година. Групирането на стопанствата в хомогенни групи по тип специализация и икономически размер позволява сравнение на земеделските структурите в различните страни и във времето.

Как се определя типологията?

При определяне типологията на стопанствата се преминава през следните стъпки:

- Изчисляват се индивидуални СПО за всички селскостопански продукти (от растениевъдството и животновъдството) за определена стопанска година или като средна стойност от няколко години. Индивидуалният СПО отразява средната парична стойност на селскостопанската продукция при цена на производител. СПО не включва директните плащания, данък добавена стойност и други данъци.
- Тези индивидуални СПО се прилагат към данните на всяко стопанство (площта на всеки вид култура и броят на всяка категория животно, отглеждани в стопанството, се умножават по съответните им СПО) и се сумират, за да се получи общия СПО на стопанството в евро.
- Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложена в Регламент (ЕО) 1242/2008, изменен с Регламент (ЕО) 867/2009.

Какво е “икономически размер” на земеделското стопанство? – Икономическият размер на стопанството се определя въз основа на общия стандартен производствен обем на стопанството. Той показва потенциала на стопанството, но не и неговите финансови резултати. Икономическият размер позволява сравнение на стопанства с различни специализации, защото физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация.

Икономическият размер на едно стопанство се определя като сумата от СПО на всеки продукт, произвеждан в стопанството. Стопанствата се групират в **класове по размер** (от I до XIV). В I^{-ви} клас се включват стопанства с размер до 2 хил. евро. Стопанствата с икономически размер от 2 хил. евро до 100 хил. евро са групирани в класове от II^{-ви} до VII^{-ми}, а стопанства с икономически размер над 100 хил. евро попадат в класовете от VIII^{-ми} до XIV^{-ти}.

Типологията на стопанствата се използва в земеделската статистика за анализ на получените резултати от статистическите наблюдения, както и за изготвяне на извадки за провеждане на следващи изследвания.